

Építhető-e katedrális? Olyan, ami kívül és belül ugyanaz. Ami kívül hatalmas és beláthatatlan, és belül rejtőző, létező, de felfoghatatlan. Ami azért nem káprázat, mert bennünk él, a külső csak ennek a látványa. Ma több katedrális

100 Gaál József

KATEDRÁLISÉPÍTŐK

omlik le, mint épül. Kívül és belül. Most nem egy Babel torony épül, hanem milliárdnyi. Babel, magyarítva a bábu el- és leesése, bomlása, széthullása. Minden ember ilyen

bábtorony, benne identitásfoszlányok kavarnak. Ezért a katedrális vágy, a hit által épült, épül befejezhetetlenül, de a hitnélküliség által az építés elakad, lerombolják, majd erőre kapva, a hit vágya által újraépítik.

Muzsnay Ákos látszólagos konoksága inkább állhatatosság. Mi a magány, vagy egyedüllét, vagy az igazi belső közösség, mi az a falak nélküli kolostor, önmagába záródó lélekfülke? Magányban kiteljesedés, a bensőséges, igaz kapcsolat, az odaadás, amikor az ember elveszíti énjét, hogy egy másik valódi én megszülethessen. Az égi és földi kapcsolat számára különválaszthatatlan, esendő angyalok és angyali emberek. Muzsnay Ákos világában az angyalok olyan sorstársak, akik a magára hagyott ember vigaszai, akik már bevallják mindenhatóságuk elvesztését. Ezért ők is ugyanúgy fohászknak a kegyelemért, mint akiket fel akarnak emelni. A krisztusi áldozat, aminek lényege az emberré válás, megismétlődik az angyal-ember átváltozás által. A katedrális együtt építik, de a sötétben vékony rajzolatként, omlékony vázként csupasz állványzat minden építmény.

A kondori angyalok átalakulnak, de azt a szerepet, hogy az esendő embert segítve ők is emberivé válnak egy elvontabb és redukáltabb képi világban folytatja. Kondor Béla világában a szent és a profán csak kontrasztosan szerepel, az elegyedésben mindig jelen van az ellentét, a profetikus hangú, de groteszk megfogalmazású művek kettőssége állandó feszültséget adó színpadképet. Muzsnay Ákos világában az ellentétek feloldódnak, ezáltal csupasz, szinte a monokróm világon belüli finom modulációk válnak fontossá. A modernizmus gépfetisizmusa, építő-romboló forradalmisága Kondor belső küzdelmének egyik fontos pontja, a technikai megváltás és az egyetemes keresztényi szimbolika disszonáns együtthatása által. A fausti lázadó ember kísértése, a hidegháborús rettenet közvetlen hatása. Muzsnay Ákos letisztultsága az elmentmondásokon túllépve az emberi lét alappilléreit veszi számba. Katedrálisépítőit a társadalmi lét aktuális problémái már nem érintik, nem hat rájuk...

„Mindenség modellje, áll a templom” – Pilinszky sorai is azt sugallják, hogy a katedrális, templom, kolostor, szentély testünkben lévő léleképítmény. Szívkatedrális. Gyolcsba tekert, abból csak részben kibomló, kifoszló

figurái Kiss Anna szavaival „bepólyált” alakok. Arctalanul, inkább rejtőzködő lények, bukott angyalok, vagy felemelkedni akaró emberek. Már lehullott Ikarosz-lények, földre száműzött arkangyalok. Védettségben a determináló kötöttséggel. Könyörögve, önmagukba zárva, tehetetlenségük ellenére áldást osztva. Áldás és áldozat összefonódása az önfeladó földi tévelygésben. 101

Eltévedtek az angyali lények, elegendtek a földi sárral, de nem keveredtek a démoni erővel. Talán csak elgyengültek, erőtlenségük miatt leroskadnak, mintha kiteszítottak lennének, mintha az égi szféra után a földi sárvilágban sem találnának nyugalmat. Halandók és halhatatlanok, bűnös angyalok és arctalan vezeklők, talán bűnösök, vagy büntelenségben vétezők. Bábok és pátosz formulák, a hellén szobrok torzíoból újra összerakott keresztény képesség toposzai a kietlen szépség színpadán. Mozdultba merevedett figurák, egy végtelenségig kitarított pillanatban a várakozás örökkévalóságában. A megváltásra várnak, de mi a megváltás, ha inkább a földi létet érezzük egy megálmódott túlvilágnak? A fény a képeken hullik, mint az aranyeső, vagy rézsűt templomi fényben elárasztja a homályban fészkelődöt. A sok görbület a gyolcsokban az ember kiismerhetetlen belső labirintusa, elvont és bonyolult diagramként jelenítve az embert. Lefokozott héroszok a sárban, lemondás általi önkéntes áldozatok. Akárcik lehetnek, akik inkább áldozatként felajánlják önmagukat, az áldozathozatal létük lényege. Sorszamosulásuk természetes állapot, bárki lehet a foszló gyolcs mögött. Angyal és démon egybeforrva valójában az ember. Az angyaldémon a fény: éltető és égető egyszerre, s talán a fénylény megfoghatatlansága, testetlensége miatt kell a formázó gyolcs antropomorfburkolata. Érzékelhetővé tenni az érzékelhetetlent. A posztmodern hozzádékja, hogy a szakralitást a művészetben már csak posztmetafizikai állapotnak, hiányállapotnak tartják. Akinek szakrális forma csak kiüresedő maradvány, amitől nehezen szabadulna, annak csak felvett formajáték. Nincs mitől szabadulnia, ha érintetlen a metafizikától. Kérdezem, miért kellene szabadulni annak, aki átélve hisz benne, akit ez éltet?

Kik építik a katedrálisokat? A száműzött angyalok, akik elveszítették a kapcsolatot az égi szférákkal? Vagy az angyalok segítségével, akik hírnökök, isteni küldöttek, égiek és földiek összekötői? Akik képesek a csatornák megtartására, a kapcsolat éltetésére a katedrális örökké tartó építése által. Az „Angelus Novus” már a romokból akar építtetni, a hosszan tartó együttlét után emberibbé vált, mint maga az ember. Médiüm, aki képes emlékezni helyettünk, képes megidézni az ember hosszan tartó és többszörös amnéziája után, hogy valójában mit veszítettünk, és mit veszíthetünk. Sokféle angyalt teremtett korunk, ezek az angyalképek az ember kivetülései, saját gyötrelmének változékony típusai, Féltő, ahogy Istent, úgy az igazi angyalt is

elveszítetjük, az angyalképzetek legtöbbször már az égi csatornák lezárása után földön rekedt, bolyongó árnyak. Az öldöklő angyal, az apokalipszis angyala inkább démon, Luciferrel együtt száműzött démon-angyal. Nem lehet az emberi pusztítást és elvakult öldöklést így áthárítani, nem Isten vonult ki a világból, hanem az ember hagyta el és vált bestiává. Véres agyagból gyúrva teremtette önmagát, saját fémes vázra építve, eszkábálva, kvázi teremtve az új embert, mint laboratóriumi önnemző. S ez már nem szörnyű bűn, nem lázadás a természet ellen, hanem a racionális, materialista öntudat újabb vívmánya. A hitetlen már nem mentheti önmagát, nem könyöröghet, hogy az általa megölt Isten miért küldte rá a Pusztítás angyalát?

(A 2019 május 16-án Budapesten, a Look Gallery-ben elhangzott szöveg írott változata)

